

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 2. V Gorici, dne 31. januarja 1912. Pečaj VIII.

Obseg: Ali nam je mogoče z našimi dandanašnjimi vini, z današnjim pivom tekrovati ali konkurirati?; 2. Krmljenje z oljnatimi tropinami; 3. Poročila; 4. Poročilo o delovanju c. k. kmet.-kem. poskuševališča v Gorici (Nadaljevanje); 5. Vprašanja in odgovori; 6. Okrožnica glede vinskega semnja; 7. Razglas glede podpore za zboljšanje hlevov, svinjakov in gnojšča; 8. Vabilo k občnem zboru „Kmečke banke“.

All nam je mogoče z našimi dandanašnjimi vini, z dandanašnjim pivom tekrovati ali konkurirati?

(Nadaljevanje.)

In vrhu vsega tega so sklenile vse pivovarne med sabo še takozvani »kartelj«. To je pogodba, kateri dosledno ne sme nobena pivovarna, ako je vkarteljena, sama za se svojemu pivu cene znižati ali pa povišati. Tudi ne sme nobena zaloga kakega odjemalca druge zaloge sprejeti med svoje, brez da sta se o tem med seboj sporazumeli.

Zdaj pa pogledjmo kako se godi, vzlic takemu tekrovanju ptujega piva z našim domačim vinom, našem vinstvu, oziroma pogledjmo, kako in kaj se je ukrenilo od strani naših pridelovalcev vina v ta namen, da bi se tekrovanju piva kolikor mogoče pariralo, ali prav po domače rečeno: »š t e h d r ž a l o«.

O nekdanjšem »cividinu«, kateri je bil pred vsem poklican, o vročem poletnem času pivo kolikor mogoče spodrivati, ni skoraj sledu več. O nekdanjšem kislastem, pač izbornem kraškem »t e r a n u« pa skoraj istotako ne več, kajti kar se dandanašnji pod imenom teran toči, ni več to, kar je bilo nekdanj. Ne napravlja se ga namreč dandanašnji iz grozdja re-

foškove trte kakor nekdanj, ampak večinoma iz onega »modre frankinje«. Sicer je pa tudi ta dandanašnji pseudo teran v današnjem domačem, ali kakor pravimo, lokalnem konsumu tako drag, da si ga zamore privoščiti odločno le bolj petični, da prav za prav rečeno, le prav petični pivec, ne pa oni nižjih — revnejših slojev, katerih je pa ravno največ, in kateri bi morali glede vinskega konsuma največ izdati. Veliko več, da neprimerno več se popije pri nas furlanskih kakor pa domačih slovenskih črnih vin. »Vino deliš bašiš«, kakor pravimo furlanskim črnim vinam, to prevladuje pri nas v domačem konsumu domačo črnino in zakaj? Zato, ker pridelajo furlani dosti takega vina v svojih plantah iz »korvina« in »paga debiti«.

Naši Brici pridelujejo še vedno dosti in odločno veliko boljše »r i b o l o«, kakor so jo pridelovali nekdanj, kajti nikjer pri nas ni zapaziti tako velikega napredka v kletarstvu kakor v Brdah. Nekdanj je bila briska ribola res kaj prijetno sladka pijača, katera je bila pa vedno kalna, takorekoč le za zimski čas preračunjena. Dandanašnja ribola je še vedno sladka, a kalna je k večem v jesenskem in zimskem času, pozneje je pa krasno čista in zlo vsa jednaka v okusu in značaju. Sicer imajo Brici pa tudi druga prav izborna bela vina, kakor laški rizling, vrduc i. t. d., za količkaj obilni, osobito poletni domači konsum, katera so pa vendar le premočna. Mešati jih s »s i f o n o m«, kateri ima nadomeščati nekdanjšno štajersko kisló vodo, pa tudi ne kaže, ker je naravnost škoda mešati taka močna, pa na kislini revna vina z vodo (naj si bode že kakšna koli). Vipavski vinogradniki, bodisi v Vipavski še kranjski dolini, ali pa že na Goriškem t. j. okoli Dornberga, Rihenberka, Gradišča, Renč i. t. d., pridelujejo že zlo toliko vina, kakor so ga nekdanj pred nastopom trtne uši, da deloma še več; ali to so skrajno različna vina. Predvsem so skrajno različna vsled naprave istih v obče. Bogu bodi potoženo, da se nahajajo v še jako prevagljivi večini tu tisti vinogradniki, kateri napravljajo svoja vina še dandanes po starem načinu, namreč po načinu dolgotrajnega kipenja mošta s tropinami vred. Po 8 dni ali pa še dlje časa puste, da mošt s tropinami vred kipi, ali prav po domače rečeno: da se mošt s tropinami »k ũ h a«. Tako napravljena vina postanejo trdega, zopernega, kakor pravimo zagatnega okusa, kateri ne more nikakor dopasti že domačemu res inteli-

gentnemu konsumentu, kaj pa šele ptujemu, kateri je vaje v nam milega pa vendar prijetnega kislikastega okusa, kakršna se pridelujejo na Ogskem, po vseh naših severnih vinorodnih deželah, deloma pa tudi že v južnih, namreč na južnem Tirolskem. K tej, kar naravnost neodpustljivi vipavski kletarski napaki tičočiči se naprave belih vin s kipenjem na tropinah povrnemo se še pozneje.

Skrajno različna so pa dandanašnja vipavska vina tudi zato, ker se jih napravlja iz kaj različnega grozdja. Po upeljavi cepljenih trt so pričeli priporočati, namreč nekateri strokovnjaki(?) tudi upeljavo ptujih vrst ali sort trt. Med temi so priporočali tudi take, katere so pač za nemške vinograde ob Reni, kjer se prideluje skoraj sama kaj fina, zato pa tudi nezaslišano draga boteljska vina. Take vrste dajejo tudi pri nas res kaj fina vina, ali le v majhni množini, vsled česar jih imenujemo lahko z vso opravičenostjo gosposke sorte. Vsled prepičlega pridelka, in res odlične dobrote, toda istotako odločno prevelikega obdržka alkohola, so pa taka vina za domači konsum veliko predraga in osobito v poletnem času skoraj neužitna, ker vsebujejo namreč preveč alkohola. Italijan zove taka vina »m a z z a c a v a l l i«, kar znači toliko, kakor češ vino je tako močno, da ubije celo konja.

Vina se prideluje toraj pri nas na Goriškem, odkar se je naše po trtni uši skoraj uničeno vinogradstvo rekonstruiralo, že zopet toliko, kolikor se ga je pridelovalo nekda in prideluje se ga na izbiro v najrazličnejših kvalitetah. Če pa vprašamo naše vinogradnike, kako jim gre vino izpod rok, kako ga spravijo v denar, kaj dobimo v odgovor? — Da se prodaja s težavo. Leta 1908. je bilo vina srednje veliko, bilo je prav dobro, a prodajalo se je vendar le težavno. Leta 1909. ga je bilo čuda dosti, a bilo je slabo, prodajalo se je pa istotako slabo. Leta 1910. ni bilo vina skoraj nič, pa kar ga je bilo, je bilo dobro, in prodalo se ga pa vendar ni toliko, da bi ga primanjalo. No letos (1911.) je bila vinska letina glede množine le srednja, dobrotu mu je pa različna, kar je odvisno ravno od večjega ali manjšega vpliva velikanske suše. In glej! vendar se slišijo pritožbe, da je težko prodajati vino po takšni ceni, kakoršno bi zaslužila le srednja kvantiteta, pa večinoma vendar dobra kvaliteta.

Več kakor opravičeno je gotovo vprašanje, kaj da utegne biti vzrok temu, da se ne proda vinski pridelek tako zlahka, kakor se je prodal še prilično pred malimi leti, ko se je prodalo od ene do druge trgatve vse, ko se na staranje vina niti mislilo ni? Odgovor na to vprašanje je dan deloma že v dosedajšni razpravi in ta se glasi: Izbornost dandanašnjega piva in njegovi dobroti primeroma nizka cena je spodbila domači konsum vina, ter si ga pridobila zase. Ne le po naših mestih, ampak tudi na deželi — na kmetih —, kjer se nahaja v bližini železnica — ta nahaja se pa že zlo povsod — pije se osobito v gorkem letnem času skoraj le pivo, pije se pa tudi pozimi še, četudi ne v takšni meri. Da se temu tako godi, krivi so deloma tudi naši gostilničarji, kateri iščejo pri litru piva le majhni, pri litru vina pa neprimerno velik dobiček. Pri litru piva se zadovolji gostilničar z desetimi vinarji, pri litru vina išče pa že 30, 40 vinarjev. Vrhu tega prodaja pa se pri pivu tudi doste pene. Ali to tekmovanje piva z vinom v domačem konsumu, ni našemu vinogradstvu niti toliko škodljivo, kolikor mu je to, da se naša vina po železnici, katera nam pivo iz severa dovaža, pa naše vino pa na sever ne izvaža, ter da je vsled tega naše vino navezano skoraj le na domači konsum. Poklic železnice je dandanašnji pač ta, da spaja sever z jugom in obratno, t. j., da dovaža pridelke ali izdelke severnih dežel v južne, one južnih pa v severne kraje. In tega poklica pa železnica glede naših vin žal še niti približno v isti meri ne izvršuje, v kakršni bi morala to storiti. Seveda pa ni te žalostne prikazni ona kriva, marveč kvantiteta in kvaliteta našega vinskega pridelka ni takšna, da bi zamogla ona to storiti. Da bo možno z našimi vini domačemu konsumu ptujega piva tekmovati, da bo možno prodreti z našimi vini v severne kraje, kar je skrajno želiti, potreba je, da naše vinogradstvo in s tem spojeno kletarstvo pač bistveno spremenimo. Kako naj bi se to izvršilo, o tem hočem povedati v nadaljevanju tega članka, ki bo sledil v prihodnji številki »Prim. Gospodarja«.

(Sledi še.)

Krmljenje z oljnatimi tropinami.

Uspeli živinoreje, posebno pri govedu, niso odvisni samo od pasme in dobrote posameznih živali, ampak v veliki meri tudi od krmljenja. Da imata dandanes Švica in severna Nemčija najbolje govedo, da imata najtežje živali, najboljše mlečne krave, ki molzejo do 40 litrov mleka na dan, in sploh najbolj koristno živino: to ni samo zaslug pasme, ampak v veliki meri so to tudi uspehi primernega krmljenja. Ni vendar enako, če tehta enoletna junica 150 kg ali pa 250 kg; tudi gospodinja občuti, če krava daje 20 litrov mleka na dan, namesto 15 ali samo 12 litrov. In to leži ravno v naši moči, da zvišamo težo živine, oziroma pomnožimo mlečnost krave kar dosežemo z boljšim krmljenjem.

Pravo krmljenje pa ne obstoja le v tem, da dajemo živini kolikor mogoče veliko množino krme. Najvažnejša hranila za živalsko telo so beljakovine in tolščje. V senu in slami pa je teh hranil le malo, zato rabimo pri umni živinoreji takozvano močno krmilo, ki vsebuje te tvarine v precejšnji množini. Pri nas najnavadnejša močna krmila so: debeli in drobni otrobi, koruzna moka, ali koruzni drobec, pivovarniške tropine in podobno. Toda vsa takrmila imajo v primeri z oljnatimi tropinami še veliko premalo beljakovine in tolščje. Vzemimo na primer:

	% Prebavne beljakovine	% tolščje	% skupno	% več kakor v otrobih	Cena 100 kg
Debeli pšenični otrobi	14—	3·5	17·5	—	16 K
koruza	18·2	9·2	27·4	9·9	24 .
Sezamove tropine	38—	12—	50—	32·5	18 .
orehove tropine .	43—	14—	57—	39·5	20 .

Te številke nam jasno pričajo, do so oljnate tropine v primeri z otrobi in koruzno moko mnogo bolj redilne, ter imajo v

sebi veliko več beljakovin in tolšče; iz tega sledi, da so istočasno zbog tega tudi primeroma mnogo ceneje.

Oljnih tropin imamo mnogo vrst, izmed katerih so za hrano najboljše sledeče: lanene, sezamove in orehove.

S e z a m o v e t r o p i n e imajo v sebi povprečno 48—50% beljakovin in tolšče, kar provzroča njihovo izredno redilnost. To močno krmilo obstoji iz ostankov sezamove rastline »sesamum indicum« in »sesamum orientale«, iz katerega iztiskajo namizno in drugo olje. Najboljše so bele sezamove tropine, ki imajo navadno 50% beljakovin in tolšče, za katero množino tovarne tudi jamčijo. Te vrste tropin so zelo redilne in lahko prebavne in vplivajo ugodno na delovanje vsega telesnega organizma, ne da bi imele kake postranske neugodne učinke. Posebno je treba opozoriti na veliko množino apna in fosforove kisline, ki je v teh tropinah in so vsled tega posebno dobre za mlado živino. Zdrobljene ali zmlete sezamove tropine se tudi lahko dajejo konjem namesto ovsa in delavnim volom. Konjem se jih daja največ po 1 kg na dan, pomešanih z ovsem, s kakim drugim močnim krmilom ali z rezanico; zmes je nekoliko ovlažiti. 1 kg tropin nadomešča $2\frac{1}{2}$ kg ovsa. Volom se lahko dajejo v poljubnih množinah brez drugih močnih krmil, pomešane z rezanico. A najboljša krma so sezamove tropine za molzne krave, katerim se daje po 1 kg na dan, največ po $1\frac{1}{2}$ kg, zdrobljenih ali zmletih, pomešanih med druga primerna krmila, rezanico, v začetku med otrobi, dokler se jim živali ne privadijo, in ni se bati, da bi imele kake nepovoljne posledice. Nasprotno, redno krmljenje belih sezamovih tropin pomnožuje mlečnost in le v slučajih, če se poklada prevelika množina teh tropin, dobiva mleko komaj znaten okus po njih. Torej nikakor jih ne pokladati v preveliki množini.

L a n e n e t r o p i n e. Zdravilnost, okusnost in redilnost lanenega semena pozna gotovo že vsak živinorejec; a premalo se uvažujejo lanene tropine, ki imajo skoro enako vrednost ter nastajajo pri iztiskanju lanenega olja. Dobre lanene tropine, ki imajo povprečno $2\frac{1}{2}$ krat toliko beljakovin in tolšče v sebi, kolikor jih imata oves in koruza, 3 krat toliko nego pšenični in rženi otrobi. Cena je približno 20 vinarjev za kilogram. Omenjati je pa, da jih je dandanes, ozirom na veliko popraševanje, le težko dobiti.

Koliko kmetovalcev daje teletom po odstavljanju napačno krmo! Nekoliko odstavljenih telet poginja vsako leto. Koliko jih zaradi nedostatne krme slabo rase ter ostanejo mršava z globoko visečimi trebuh! Kar se je zamudilo in zagrešilo v tem času, se pozneje ne da več nadomestiti in popraviti. Skoraj vsi živinorejci vedo to, ravnajo pa drugače. Ta prilika je tudi najugodnejša za uspešno uporač lanenih tropin. Rabijo se najbolje na ta način, da se najprej ovlažuje rezanica, nanjo se pa potre-sajo lanene tropine, zmešane z malo otrobi. Glede na starost in velikost telet se daje $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg na glavo, enoletnim teletom pa $\frac{1}{3}$ do 1 kg lanenih tropin na dan.

Posebno dobro vplivajo lanene tropine na molzne krave, če jih dobivajo v pijači 14 dni pred otelitvijo in 14 dni po nji. Ta zelo okusna in lahko prebavljiva pijača krepi živali, da lahko prestajajo otelitev, pa tudi pozneje ne zbole tako lahko. Sicer so lanene tropine dobre za vse živali, če hočemo okrepčati slabotne, zdelane in bolehnne živali. V tem oziru lanene tropine največ izdajo, če jih pokladamo več časa.

Orehove tropine so ostanki pri iztiskanju olja iz podzemskega oreha (*Arachis-hypogea*), ki je kmetijska rastlina vročih pokrajin. Ta rastlina je enoletna, dorašča kakih 60 cm visoko, in ko je odcvetela, se nagiblje in plodni klopčič se zariva v zemljo kakih 6—8 cm globoko, kjer dozoreva ter nareja orehu podoben plod z luščino, kjer ste navadno dve jedri. Te plode, ki jih imenujemo podzemskie orehe, je oluščiti in iz jedrc se iztiskuje olje, a ostanki so orehove tropine. Te orehove tropine vsebujejo okroglo 47% beljakovin in 11% tolšče. To je najredilnejše močno krmilo za živino, in ker tudi cena za isto ni posebno velika 20 K za 100 kg, se smatra pri svoji redilnosti kakor najceneja krma. Molzne krave se začinja krmiti s tem, če se jim da v začetku po $\frac{1}{4}$ kg na dan in poviša množino do največ $1\frac{1}{2}$ kg. Prevelika množina vpliva slabo na kakovost mleka. Mladi živini ni posebno priporočljivo, dajati te vrste tropin, ker jih preveč debelijo. Posebno priporočljive so pa za živino, ki se jo hoče odebeliti, vendar se tudi pri tem ne sme iti čez mero, t. j. 2 kg na dan. Tudi prašiči - pitanci se izkazujejo hvaležni za tako krmo. Majhnim, 3—4 mesece starim pujskom se poklada $\frac{1}{4}$ kg in doraslim 1 do $\frac{1}{2}$ kg orehovih tropin na dan zraven repe, pese, krompirja ali zelenjave. Tudi za konje niso

škodljive, če se jim daja v malih množinah, nadomeščaje del ovsa.

Iz navedenega sledi, da so vse tri vrste oljnih tropin približno dva do trikrat toliko vredne, kakor kakšno drugo krmilo za našo živino in posebno za našo govedo.

Da se je pričela tudi naša kmetijska družba pečati z dobavo oljnih tropin, ji je bilo v povod dejstvo, da se kaže povesod, kjer se živinoreja zboljšuje in mlekarstvo napreduje, večja potreba po dobrih močnih krmilih po primerni ceni.

Cena otrobov se vedno viša, kar bi naposled še ne bilo tako hudo, ampak resnica je, da prihaja k nam na prodaj največ ogrskih otrobov, ki večinoma niso pristni in imajo razne ničvredne primesi v sebi, zlasti zmlete luskine. Taki otrobi so večkrat ozirom na svojo redilnost, zelo malo vredni, ker imajo premalo beljakovin, od katerih je zavisna tečnost krmil. V primeri z otrobi so oljne tropine najmanj dvakrat toliko vredne nego oni; vrhutega vplivajo na zdravje, hitro rast in debelenje ter na mlečnost živine; poleg tega stanejo skoraj toliko kolikor otrobi, zalegajo pa mnogo več.

Krmljenje z oljnimi tropinami ni nikakor težko. Navadno živali te krme prvi dan ne marajo, ker ima za njih nenavaden duh in okus. Privaditi jih treba polagoma na to, da se jim daja v začetku le prav malo istih, kako peščico le; potem se jim poklada vedno več, dokler ni dosežena primerna množina. Če je žival enkrat navajena, pa jih hlastno žre. Oljne tropine se pokladajo goveji živini pomešane med rezanico ali druga krmila. Najbolje je, da je krma suha, ker tako goved dobro prežveka in poslinja ter zato bolje porablja, vendar je krmo nekoliko poškopiti v slučaju, če je nevarnost, da jo goved pri jedi razpihava.

Če imamo oljne tropine v obliki pogač, jih najprej zdrobimo na male košččke in jih na ta način pokladamo, ali jih pa postavimo v škaf z vodo, da se razbuhnejo in jih skrmimo v taki obliki.

Kmetijska družba oddaja gotovo množino sezamovih tropin svojim članom in sicer po znižani ceni 14 K za 100 kg (družbo samo stanejo 17—18 K) in zbog male množine vsakemu člannu le po 100 kg; cena vreče pri tem ni uračunjena. Kdor želi iste, naj se priglasí v družbeni pisarni v Trstu ulica Giorgio Gallatti št. 14., II. nadst. »Kmetijska družba za Trst in okolico«.

POROČILA.

Živinorejski in mlekarški tečaj priredi ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu v torek in sredo, dne 27. in 28. februarja t. l. Namen tečaja je zboljšanje kravje reje v zvezi z mlekarstvom. Na sporedu so naslednja predavanja: **V t o r e k**, dné 27. februarja. Od 2. do 4. popoldne: Vrednost kravje reje. Odbiranje molznih krav. Raba krav za plemo. Krmljenje krav. Strežba molznih krav. Molža. Stroški kravje reje. **V s r e d o**, dné 28. februarja. Od 9. do 11. ure: Prodaja mleka. Ravnanje z mlekom. Lastnosti mleka. Napake in pomanjkljivosti mleka. Oddajanje in razpošiljanje presnega masla. Gospodarski pomen mlekarških zadrug. Pouk se pojasnuje s praktičnim razkazovanjem. Tečaj je namenjen našim gospodarjem in gospodinjam in je želeli, da se ga mnogoštevilno udeleže tudi naše gospodinje in kmetiska dekleta. Kdor se želi udeležiti, naj se priklasi po dopisnici. Oddaljenim in revnim udeležencem iz Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot do Novegamesta in podporo 2 K na dan za prehrano. Podpora se dovoli le onim, ki za njo po dopisnici pravočasno prosijo. Priglasila in prošnje za podporo je treba poslati do 18. f e b r u a r j a ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu.

Sadjarski tečaj na Grmu priredi ravnateljstvo kmetijske šole v petek in soboto dné 23. in 24. februarja tl. Namen tečaju je povzdiga domačega sadjarstva. Na sporedu so sledeča predavanja: **V p e t e k** dné 23. februarja. Od 2. do 4. popoldne: Razčrtavanje sadnih nasadov. Naprava drevesnih jam. Obrezovanje dreves pred saditvijo. Pravilna saditev dreves. Od 4. do 5. popoldne: Praktične vaje v šolskem sadovnjaku. **V s o b o t o**, dne 24. februarja. Od 8. do 10. dopoldne: Oskrbovanje mladega in starejega drevja. Obrezovanje. Pomlajevanje in precepljevanje. Od 10. do 12. ure: Praktične vaje v sadovnjaku. Od 2. do 4. popoldne: Najvažnejše o izgojevanj in oskrbovanju pritličnega drevja. Od 4. do 5. popoldne: Praktične vaje v šolskih nasaditih. Tečaj je namenjen gospodarjem in kmetским mladeničem. Kdor se hoče tečaja udeležiti, naj se priklasi po dopisnici. Oddaljenim in revnim udeležencem iz Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot do Novegamesta in podporo 2 K na dan za prehrano. Priglasila in prošnje za podporo je treba poslati do 15. f e b r u a r j a ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu.

Živinorejske vajence, ki se hočejo izvežbati v hlevskih opravilih, v strežbi molzne živine in v mlekarških delih, sprejme ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu. Živinorejski vajenci dobe poleg proste hrane po 10 K na mesec. Pouk je nastopiti s 1. aprilom. Prošnje je vlagati do 1. marca. Pouk traja do konca meseca oktobra.

P O R O Č I L O.

o delovanju c. kr. kmetijsko-kem. poskuševališča v Gorici
v dobi od 1907 do 1910.

(Nadaljevanje.)

Te poskušnje so se pričele v jeseni leta 1910 in se bodo izvajale dve leti na podlagi podrobnega poduka. V tem času bomo opazovali in beležili učinke obojnih gnojitev. Za deležbo se je oglasilo 251 kmetovalcev iz naše dežele in sicer jih je 178 hotelo poskušnjo delati na travnikih, 73 pa na deteljiščih. Med temi smo jih sprejeli samo 60 za poskušnje na travnikih in 23 za poskušnje na deteljiščih in sicer tiste, ki so bili zavodu že znani, ker so se marljivo in uspešno deležili že poprejšnjih poskušenj tako, da smo se mogli zanašati, da izvedejo tudi te poskuse po določenem programu.

Potrebna gnojila za poskuse smo razdelili izbranim kmetovalcem v pozni jeseni lanskega leta. Seveda je bila množina koščene moke in Thomasove žindre določena tako, da je prišla na vsako poskusno parcelo enaka množina skupne fosforove kisline. V dopolnitev fosfatične gnojitve smo dalje oddelili vsaki parceli enako množino kalijeve soli.

Kakor hitro se dovrše te poskušnje, objavimo o načinu, kako so se vršile in o izidu natančno poročilo.

3. Krmljenje živine.

a.) Kemična preiskava krme in dotični nauki.

Kakor nam kaže statistika o analitičnem delovanju (glej dotični del!), — je bilo v preteklih 4 letih jako važno število analiz raznovrstnega blaga, ki se rabi za krmljenje živine; večji-

del njih se je bavil s preiskavo takozvanih koncentrovanih (močnih) krm razne vrste in provenijence.

Vrednost teh živil je ceniti po vsebini redilnih snovi, posebno po tolšči in proteinu, ki ju imajo v sebi. Da vidijo in se prepričajo kmetovalci, kako različna je vsebina redilnih snovi v posameznih močnih krmah, ki se dobivajo na prodaj, v tako zvanih pogačah iz oljnatih semen in kako koristna je kemična kontrola tudi za tako blago, podajamo tu končne izide dotičnih analiz, ki smo jih izvedli na znamenitem številu uzorcev:

	Tolšča v%		Protein v%	
	najmanj	največ	najmanj	največ
Sezamove pogače	5.47	17.84	21.69	42.69
Orehove pogače	5.36	15.78	37.63	46.02
Kokove pogače	5.97	10.92	19.75	28.88
Bombaževe pogače	4.18	7.66	19.63	40.75
Lanene pogače	5.62	10.82	22.25	36.31
Repične pogače	6.65	16.86	—	—

V pogačah iz oljnatih semen je pogostoma kaj malega peska, toda v obče ne več kakor 1%. Samo v pogačah iz podzemeljskih orehov ga je več. Ker je došlo zavodu v preiskavo nekoliko uzorcev pogač iz podzemeljskih orehov, v katerih je bilo preveč peska in smo hoteli določiti, koliko bi se ga smelo največ dopustiti, potrudili smo se preiskati mnogo uzorcev, kojih izvirnost nam je bila dobro znana, da smo zvedeli, koliko peska je v njih. Našli smo najmanj 0.66% in največ 3.10% peska, dočim je znašal poprečni odstotek vseh preiskovanih uzorcev 1.98. Zato smo kot nečiste zavrgli vse uzorce takih pogač, ki so imele več v sebi kakor 3%.

Znano je, da vrednost kake krme ni odvisna samo od redilnih snovi, ki jih vsebuje, ampak tudi od tega, kako je ohranjena in pa čista. To je, kar prav posebno vzbuja živini tek za dotična živila. Kako je ohranjena krma to sodimo nekako po kislini, ki jo ima iz dotične krme izvlečena tolšča; kajti kislina pomaga navadno, da postane tolšča žaltava.

Na raznih shodih kemično-kmetijskih poskuševališč se je izrazila želja, da bi se določila najvišja stopinja kisline, ki jo sme imeti v krmi nahajajoča se tolšča in da bi se morala taka piča, v katerej je prekoračena ta stopinja, zavreči kot nesposobna za krmljenje živine in da naj bi se v ta namen nabralo

potrebno analitično gradivo. Zato določa naš zavod že dalje časa kislino tolšč v prav mnogih, če ne v vseh uzorcih močnih tržnih pič, ki se mu pošiljajo v navadno preiskavo.

Ob enem smo preiskali v gori navedenem zmislu tudi prvotne tvarine, to je oljnata semena, zdrava in poškodovana, kakor tudi dotične fabriške sopridelke. Tako smo dokazali, da je stopinja kislosti dotične tolšče že lahko primeroma visoka v semenu samem, če je več ali manj poškodovano in kako se ona stopinja dvigne vsled segrevanja in pritiska do visoke temperature. Dotično nabrano analitično gradivo se sčasoma dopolni in potem objavi.

Pogostoma so interesenti prosili, da naj razno krmo tudi mikroskopično preiščemo in to v namen, da bi poizvedeli, je li morda kaj nesnage vmes, ali se je plesen, ali so se drugi mikroorganizmi (nevidne glivice ali živalice) polotili krme; kajti vse to ima vpliv na njeno ohranitev.

(Sledi še.)

Vprašanja in odgovori.

V p r a š a n j e: Imam precejšno množino žlindre od karbida t. j. ostanka pogorelega oziroma porabljenega karbida. Ker pa ne vem početi z dotično maso, je proč vreči ali za kakšno gnojilo uporabiti, prosim za pojasnilo, namreč za kaj bi se lahko to uporabilo. Mogoče za gnojenje vrta? (I. K. P. v B.).

O d g o v o r: Ta uporabljen karbid vsebuje skoraj samo apno, vsled tega ima le ono vrednost, kakor vsaktero drugo apno gnojilo. Da bi obširneje razpravljali na tem mestu o apnu kot gnojilu, ne kaže, zato Vam priporočamo, če Vas apnena gnojila res zanimajo, da si nabavite malo brošurico, ki jo je izdala c. k. kmet. družba kranjska v Ljubljani pod naslovom »Apno v kmetijstvu«.

OKROŽNICA.

Goriški deželni odbor je sporočil podpisanemu društvu, da namerava prirediti »Trgovinski muzej« v Trstu, s pomočjo posebnega odbora, obstoječega iz raznih članov Goriške in Istre, **semenj goriških in istrskih vin v Trstu.**

Glasom tega obvestila se bo vršil ta vinski semenj spomladi leta 1912.

Vinski semenj bo obsegal, vino in razne vinske izdelke kakor kis, žganje, vinski kamen itd. V tem času se bo vršilo tudi ogledovanje vzornejših vinskih kleti v Istri in na Goriškem.

Da pa bodo naša vina in razni vinski izdelki častno zastopani na tem vinskem semnju je sklenilo podpisano društvo nabrati v slovenskem delu goriških vinorodnih krajev tozadevni material in skrbeti za to, da se potem skupno odpošlje na pristojno mesto.

Nabiranje tega materiala je poverilo podpisano društvo članom svojega vinarskega odseka, raznim zaupnikom in zadrugam in sicer:

Fiegl Rudolfu iz Oslavja, Kristančič Ivanu iz Višnjevika, Vinarski in gospodarski zadrugi v Št. Ferjanu, Perin Henriku iz Medane, Vinarski in gospodarski zadrugi v Kojškem, Kocjančič Francu iz Podgore in Vinarskemu in gospodarskemu društvu v Pevmi, — za Brda.

Konjedic Edmundu iz Plavi, — za Kanalsko.

Štrekelj Josipu, voditelju ljud. šole v Komnu, Ukmar Maksu veleposest. v Avberu na Krasu, Černe Emilu, veleposest. v Tomaju na Krasu, Vinarskemu društvu v Tomaju in Vinarskemu društvu v Komnu, — za Kras.

Možina Antonu, učit. in posest. na Brjah, Saunig Ivanu, velep. in županu v Biljah, Ambrož Gabrijelu, oskrbniku v Kronbergu, Ličen Maksu, veleposest. v Rihenberku, Windegger Josipu, oskrbniku v Šempetru, Jakončič Antonu, preds. Gor. kmet. društva v Gorici, Dominko Viljemu tajniku Gor. kmet. društva v Gorici, Gospodarski zadrugi v Vrtojbi, Kmečki in delavski vinarski zadrugi v Selu, Vinarski in gospod. zadrugi v Bukovici, Vinarski in gosp. zadrugi na Gradišču, Vinarski in gosp. zadr.

v Dornbergu, Vinarski in gosp. zadrugi v Šempasu, Vinarski in gosp. zadrugi v Dobravljah, Goriškemu vinarskemu društvu v Gorici, — za Vipavsko dolino in goriško okolico.

Glede daljših podrobnosti naj se blagovoli obrniti vsakdo do enega ali drugega v bližini se nahajajočega prej navedenega zaupnika.

GORIŠKO KMETIJSKO DRUŠTVO.

Predsednik:

A. Jakončič.

Tajnik:

V. Dominko.

C. kr. namestništveni svetnik.

Št. Allg. 41/1/12.

TRST, dne 11. januarja 1912.

**PREDMET: Podpora zboljšanje
hlevov svinjakov in gnojišč.**

RAZGLAS.

C. kr. ministerstvo za poljedelstvo je kmetovalcem tržaške okolice dovolilo podporo v svrhu zboljšanja hlevov svinjakov in gnojišč, ki se porazdeli v obliki več nagrad po 50 do 400 K za pravilno napravo ali primerno preureditev tu navedenih gospodarskih stavb zvršenih v zadnjih dveh letih.

Pogoji za dosego eno teh nagrad so sledeči:

Obsežnost hlevov in gnojišč naj odgovarja številu živine, ki se ima držati v istih hlevih.

Zidovje mora biti napravljeno z malto ter znotraj in zunaj ometano in pobeljeno.

Streha naj je popolnoma neprodorna; vrata in okna se naj zapirajo trdno (nepropustno); širokost vrat naj je tolika, da gre tudi breja živina lahko skozi; okna naj bodo taka, da lahko omogočijo prezračevanje notranjosti ter da propuste dovolj svetlobe vanjo.

Hlevska tla naj ne bodo nižja od tal okoli hleva, ampak najmanj 15 cm. višja od teh; naj so neprodorna, ravna ter naj malo

vise proti hodniku, da gnojnica lahko odteka v jarek, ki vodi na gnojišče in sicer v gnojnično jamo.

Hlev bodi v notranjosti najmanj $2\frac{1}{2}$ metra visok; površina tal za vsako dorastlo govedo znašaj $2\frac{1}{2}$ m. dolžine in $1\frac{1}{2}$ m. širine, v kateri meri pa ni obsežen prostor za hodnik, ki bodi za stojišči ter najmanj $1\frac{1}{4}$ m. širok.

Jasli in korita naj so primerno postavljene t. j. v primerni višini.

Za spravljanje sena in druge krme ter stelje naj je poseben prostor ločen od pravega hleva na pr. v višjem nadstropju istega.

Gnojišča naj se po možnosti postavi na senčnatih prostorih, zavarovanih pred burjo, v bližini hlevov, nikakor pa ne ob javnih poteh in ne tik hiš.

Če za gnojišče primanjkuje potrebne sence, se odpomore temu z nasaditvijo takih dreves okoli istega, ki služijo v ta namen (divji kostanj, oreh murva itd.).

Obsežnost naj znaša za vsako govedo (enako tudi za prašiče velikih pasem) najmanj štiri štirjiške metre ($4m^2$).

Tla naj leže 50—60 cm. pod višino okoliša ter naj bodo lahko nagnjena proti eni strani. Dalje naj so ista neprodirno napravljena, tlakovana ali cementirana.

Jama, določena za zbiranje gnojnice postavljena na najnižjem mestu gnojišča, naj obsega najmanj eden kubičen meter, naj je neprodirna in pokrita z omrežjem tako, da se samo tekočina hlevskega gnoja lahko steka vanjo.

Stranske stene gnojišča naj bodo zidane ter 50 cm. visoko od tal položene. Zidovje, ki se nahaja pod zemljo mora biti ometano s cementom.

Na vsak način se mora zabraniti, da se deževnica ne steka na gnojišče, in sicer tako, da pada samo dež nanj.

Glede svinjakov bi bilo še omenjati, da njih tla morajo istotako spolniti zahteve stavljenе za hleve velikih živali, kakor veljajo tudi tozadevne mere površine, in to posebno ako se naj v teh svinjakih goje prašiči velikih pasem.

Zraven svinjakov in v neposredni zvezi ž njimi naj je na odprtem, in sicer za vsakega prašiča posebej, določen prostor, ki naj ima najmanj poldrugokratno površino stajališč.

Prosilci se morajo zavezati, da bodo v slučaju, da se jim podeli eno teh nagrad, v dobrem stanu držali svoje hleve in

gnojišča in se ravnali po navodilih, ki jih v tem oziru podajo v to poklicani strokovnjaki.

V enakih okolščinah se bodo podeljevale nagrade manje premožnim prosilcem.

Prosilci, katerim se na podlagi tega razglasa prisodi eno teh nagrad, so v bodoče izključeni od pridobitve nagrad za isti predmet, četudi se je pozneje popravil ali spopolnil.

Nagrade podeli tukajšno namestništveno svetovalstvo na podlagi poročila o izvršenem pregledovanju po posebnih tehničnih organih, katerim se poveri ta naloga, ter potem, ko se je zaslišalo mnenje obeh kmetijskih korporacij v Trstu.

Prošnje za podelitev ene teh nagrad je predložiti tukajšnemu namestništvenemu svetovalstvu najkasneje do 30 aprila 1912. l.

Razglas.

»**KMEČKA BANKA**«, registr. zadr. z omej. jamstvom v Gorici, sklicuje s tem na **dan 22. svečana 1912. pop. ob 2. uri** v društvene prostore na **Kornu št. 12. I. nadstr.**

redni občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje in overovljenje zapisnika zadnjega občnega zbora;
2. Poročilo načelstva;
3. Poročilo nadzorstva;
4. Pretresovanje bilance in računov za l. 1911. in sklepanje o razdelitvi čistega dobička;
5. Predlog načelstva glede spremenitve omejenega jamstva v neomejeno;
6. Predlog načelstva glede izstopa iz dosedanje zveze zadrug in pristop k drugi zvezi;
7. Volitev načelstva in nadzorstva;
8. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti občnega zbora ob določeni uri, vrši se eno uro pozneje občni zbor ne glede na število **navzočih** članov in znesek deležev, ki so zastopani. (§ 58. pravil).

NAČELSTVO:

Dr. Franko, predsednik.